

بانکی پرسیار

پ1/ پیناسی هردوو زانستی کَش و ناوههوا(الطقس و المناخ) بکه، پاشان جیاوازی نیوانیان روون بکه ره وه به خال.....(10) نمره.

پ2/ بدرگی گازی چیه؟ گرنگترین چینه سهره کی و لاهه کیه کانی چین؟ بیانزمیره و باسی تاییهت مهندی چینی یه کهم بکه.(10) نمره.

پ3/ خوژ چیه؟ له چهند چین پیکهاتوه؟ بیانزمیره و باسی یه کیکیان بکه به وردی؟ به وینه وه لاهه کهت دهوله مهنده بکه.(10) نمره.

پ4/ تنها وه لاهی یهك لق بدهره وه.....(10) نمره

أ/ کاتیک تیشکی خوژ به بدرگی گازیدا تیده پهریت به هوئی پیکهاته کانی بهرگه که وه توشی چهند بارود و خیک ده بیتنه وه باسی ههر یهك لهو بارود و خانه بکه به وردی.

ب/ یه کیك لهو هوکارانهی کاریگریان ههیه له سهر هیژی تیشکی خوژ بریتیه له دریژی ماوهی تیشکدان له سهر نهم بابه ته بدوی.

پ5/ پیکهاته کانی سهر رووی زهوی جیاوازی له یه کتر نهمهش واده کات که ههر پیکهاته یهك جیاوازی بیت له پیکهاته یه کی تر له رووی

بهرهم هینان و گلدانه وهی گهرماوه له سهر نهم بنه ما به کورتی و زانستی له سهر (2) بابهت له مانه ی خواره وه بدروی.. (10) نمره.

1- توانای هه لنگه رانه وهی تیشکی خوژ (القابلیة عکس الإشعاع – Albedo).

2- توانای گه یاندنی گهرما (قابلیة التوصیل الحرارة).

3- توانای گهرمی (السعة الحرارية).

پ6/ باسی کاریگری روه و شکانی و پانتاییه ناویه کان (تأثیر سطوح الیابس و سطوح الماء) بکه له سهر بهرهم هینان گلدانه وهی و

پلهی گهرما.....(10) نمره.

وه لاهه کان

پ1/

جوگرافیای کَش (جغرافية الطقس – weather geography)

زانستی کَش نهم زانسته لقیکه له لقه کانی زانستی جوگرافیای سروشتی له دیارده که شیه کان ده کولیتنه وه له چینی تر و پوسفیردا که

هه ندیکیان به چاوو ده بینرین وهك (تَهَم، ههور، باران، بهفر، ته رزه، زوقم، شهونم) وه هه ندیکیان به هوئی نامیری تاییه ته وه پیوانه ده کرین

وهك (پلهی گهرما، په ستانی ههوا).

جوگرافیای ناوههوا (جغرافية المناخ – Climate geography)

زانستی ناوههوا نهم زانسته یه که باسی هه مان نهم دیارده ده کات که زانستی کَش باسیان ده کات بو یه نهم زانسته بریتیه له باس

کردنی تیگری روژانه و مانگانه و سالانه ی که شی ناوجه یهك.

جیوازی نیوان کھش و ناووهوا (الفرق بین الطقس و المناخ)

- 1- زانستی جوگرافیای کھش باسی بارودوخی چینی تروپوسفیئر و دیارده کانی ده کات له ماوهیه کی کورتدا (کاتزمیئرک یان چند کاتزمیئرک، روژنیک یان چند روژنیک) به لام زانستی جوگرافیای ناووهوا باسی بارودوخی چینی تروپوسفیئر و دیارده کانی ده کات له ماوهیه کی دریزدا واته تیکرای بارودوخی کھش له ناوچهیه ک بو ماوهیه ک که متر نه بیت له (35) سال.
- 2- زانستی جوگرافیای کھش زیاتر باسی بارودوخی چینی تروپوسفیئر و دیارده کانی ده کات له ناوچهیه کی بچو کدا، به لام زانستی جوگرافیای ناووهوا باسی بارودوخی چینی تروپوسفیئر و دیارده کانی ده کات له ناوچهیه کی فراواندا.
- 3- زانستی کھش زیاتر باسی بارودوخی ئیستا و نایندهیه کی نزدیکی چینی تروپوسفیئر و دیارده کانی ده کات ههرچی زانستی ناووهوا به پشت به رابردوو ده به ستیت بو باسکردنی بارودوخی چینی تروپوسفیئر و دیارده کانی.
- 4- کھش و دیارده کانی له گورانکارییه کی خیرا و به رده وام دان به پیچه وانه و ناووهوا زیاتر نه گور و سه قامگیره. دیاره نه راستیه نه و ناگهیه بیت که گورانکاری به سهر ناووهوا ادا نایهت.
- 5- لیکولینه و کانی زانستی جوگرافیای کھش پشت ده به ستن به پیوانه کردنی توخه کانی کھش به هوئی نامیره کانی پیوانه کردنیان وه کو هه موو جوړه کانی گهرمی پیوو (تروپوسفر، ترموگراف) وه په ستان پیوو (بارومتر و باروگراف... هتد). به لام لیکولینه و کانی زانستی جوگرافیای ناووهوا پشت ده به ستیت به ناماره کانی توخه کانی ناووهوا.

پ2/

بهرگی گازی (Atmospher) / بریتیه له تیکه له یه کی گازی وه هه ندیک ته نی تر (گهرد، گهر دیله) که هیژی کیش کردنی زهوی ده به ستیته وه به رووی زهوییه وه و پی دوتریت ههوا.

* نه ستوری بهرگی گازی تا ئیستا به وردی ده ست نیشان نه کراوه زانایان به نزدیکه ی (960 کم) ده یخه ملین له سهر ناستی رووی ده ریاوه.

ههوا (هوا - Air) / پیکهاته یه کی بی رهنگ و بی تام و بی بوته و ههستی پیناکریت له کاتی جولانه وه ی نه بیت یان کاتیک که مروژ به خیرای پیادا تیپه ر بکات.

* چینه سهره کیه کان نه مانه ن: -

(الطبقات الرئيسية – Main layers)

چینی تروپوسفیئر (Troposphere)

چینی ستراتوسفیئر (Stratosphere)

چینی میسوسفیئر (Mesosphere)

چینی تیرموسفیئر (Thermosphere)

* پشتینه گوژره وه کانیس نه مانه ن: -

(النطاقات الثانوية)

(Secondary domains)

تروپوپوز - ده که ویتنه نیوان چینی یه کم و دووه

ستراتوپوز - ده که ویتنه نیوان چینی دووه و سیهه م

میسوپوز - ده که ویتنه نیوان چینی سیهه م و چواره م

1- چینی تروپوسفیئر (گبقه التروبوسفر - Troposphere layer)

یه که چین و بهشی خوارهوهی بهرگی گازییه ئهستورییه کهی له شوئینیکهوه بو شوئینیک و له کاتیکهوه بو کاتیک تر ده گوریت تیکرای ئهستورییه کهی (8 کم)، له جهمسره کان (11 کم) و له بازنه کانی ناوه راست (17 کم) ه، ئهستورییه کهی له هاوین زیاتره له زستان. گرنگترین تابیهت مهندیه کانی بریتین له: -

- 1- همیشه پلهی گهرما نزم ده بیتهوه به بهرزبونهوه له سهر ئاستی رووی ده ریا به تیکرای (0.6 س) بو ههر (100 م).
- 2- بهشی ههره زوی ههلمی ناوو گازی دووهم ئوکسیدی کاربون و گهر دیله کانی ته پوتوز له چینه دا کو پونه ته وه.
- 3- هممو دیارده کانی چربونهوه (التکاثوف - Condensation) و دیارده کانی دابارین (التساقط - Precipitation) له چینه دا کو پونه ته وه.
- 4- نزم بونهوهی پاله پهستوی ههوا له چینه دا به بهرزبونهوه له سهر ئاستی رووی ده ریا.
- 5- ههوا له چینه دا له جولانه وهیه کی بهرده و امدایه به شیوهی ئاسویی و ستونی ئه مهش یارمه تی دروست بونی هاوسهنگی پلهی گهرما ده دات له سهر رووی زهوی.

پ3/

خوژ ئهستیرهیه که لهو سهدان ملیار ئهستیرهیه که له پراکیشگه کهی (المجره - Galaxy) ئیمه دا ههن وه ئه پراکیشگه ی ئیمهش یه کیکه لهو سهدان ملیار پراکیشگه ی که له گهر دونا ههن.

خوژ نزیکنترین ئهستیرهیه له گوئی زهوییه وه وه ناوهندی کو مه له که یه تی وه ته نیا (8.33) خوله کی تیشکی دوره له گوئی زهوییه وه. واته روناکی پیویستی به (8.33) خوله کی تیشکی ههیه بو ئه وهی له خوژه وه بگاته سهر زهوی.

خوژ به دهوری ناوهندی پراکیشگه که دا (پراکیشگه ی ریگای شیری - مجرة درب التبانة. الطريق اللبني - milky way galaxy) ده سوپرتنه وه. خوژ (2.6×10^{17}) کم دوره له ناوهندی ئه پراکیشگه یه. وه به خیرایی (220) کم/چرکه به دهوری ناوهندی پراکیشگه که دا ده سوپرتنه وه وه پیویستی به (250) ملیون سال ههیه بو ئه وهی یه کجار بسوپرتنه وه. خوژ له ته مه نی (4.6) ملیار ساله ی خویدا توتیویه تی تا ئیستا (18) جار به دهوری ناوهندی پراکیشگه که دا بسوپرتنه وه.

خوژ ئهستیرهیه که له پلازما ی گهرم پیکهاتوه بریتیه له توپه له یه کی کلپه دار که له ته قینه وهی بهرده و امدایه، ئه م ته قینه وه له ئه نجامی ئه و کارلیکانه وه (تفاعلات) ناوه کیانه وه پهیدا ده بیته که له کروکی خوژدا روده دات وه هایدروجینی ناو خوژ ده گوریت بو هیلیموم. تیره ی خوژ (1,392,684) کم واته ده کاته (109) ئه وه نده ی تیره ی زهوی، قه باره که ی بریتیه له $(10 \times 1.4)^{27}$ ، که یه کسانه (1.333) ملیون ئه وه نده ی قه باره ی زهوی، وه بارسته که ی کیسه که ی (کتله) $(10 \times 1.989)^{30}$ کغم، که ده کاته (330000) جار ئه وه نده ی زهوی، که له (99.86٪) ی کو مه له که ی خوئی پیکده هیتت.

ئهستیره ناسه کان لهو بروایه دان که هایدروجینی ناو خوژ له ماوه ی (7) ملیار سالدا کوتای دیت ئه مهش ئه وه ده گه یه نیت که خوژ ناتوانیت به بهرده و امی وزه و تیشک بداته وه.

1- چینی کروک (النواة - Core).

بریتیه له چینی ناوه وهی خوژ تیره که ی (400000) کم، گازه کانی ئه م چینه (150) ئه وه نده ی ناوو چرن (أعلى من كثافة الماء بحوالي 150 ضعف)، پله ی گهرمای گروک ده گاته (20) ملیون پله ی سهدی، هممو وزه ی خوژ له م چینه به ره م دیت له ئه نجامی کارلیکی ناوه کی و گوژینی هایدروجین بو هیلیموم که چوار ناوکی هایدروجین یه کده گرن بو دروست کردنی یه ک ناوک له هیلیموم، وزه ی خوژ له م چینه له ریگای تیشکدان و هه لگرتن ده گوارزیتنه وه بو چینه کانی تر، ئه م چینه قه باره ی (1.6٪) خوژ پیکدیتت.

2- چینی ناوچه ی تیشک (منطقة الإشعاع - Zone of Radiation).

ئهستواریه کی (325000) کم ده بیته پله ی گهرمای ده که ویتنه نیوان (2.5 - 8) ملیون پله ی سهدی به پی دور و نزیکی له ناوکه و [چریه که ی وه کو چری ناوه. ئه م چینه (174000) کم له بهرگی ده ره وه ی خوژ و (496000) کم له ناوهندی کروکه وه

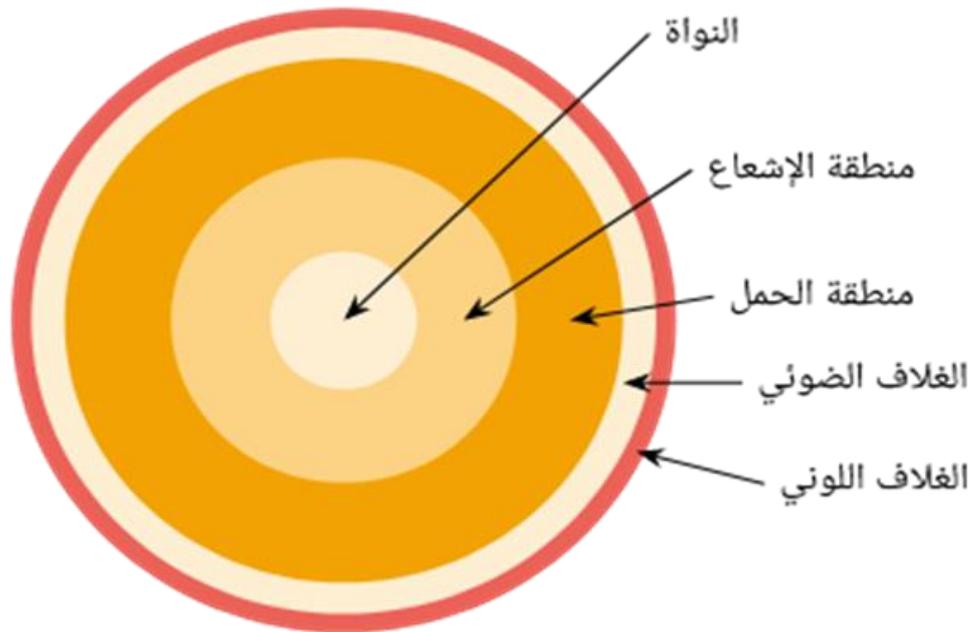
دوره. ئیشی ئەم چینه بریتیه له هه‌لگرتنی تیشکی خۆری نێردراو له کروکەوه بوو چنی ناوچهی هه‌لگرتن وه هه‌روه‌ها گوژی تیشکی گامای هاتوو له کروکەوه بوو تیشکی شه‌پۆل درێژ وه‌کو تیشکی ژیر سوور (گه‌رمی) وه تیشکی سه‌رو وه‌نه‌وشه‌یی وه‌تیشکی بینراو (پوناکی).

3- چینی ناوچهی هه‌لگرتن (منطقة الحملان – Convection Zone).

ئه‌ستوریه‌که‌ی (171000) کم، پله‌ی گه‌رمای (2) ملیۆن پله‌ی سه‌دییه وه چریه‌که‌ی نزیکه‌ی (0.1) چری ئاوه. کاری سه‌ره‌کی ئەم چینه بریتیه له هه‌لگرتنی ئەو گازه گه‌رمانه‌ی که هاتوون له ریڤگای ناوچهی تیشکدان و گه‌یاندنیا به‌رووی خۆر.

4- چینی رووی خۆر (سطح الشمس Photosphere).

ئه‌ستوریه‌که‌ی (500) کم ده‌ییت و له هه‌موو چینه‌کان ته‌نکتره وه‌کو توپکلی سیۆه که وایه به‌ نیه‌سه‌ت چینه‌کانی تره‌وه که وه‌کو سیۆه که وان، تیکرای پله‌ی گه‌رمی ئەم چینه (5510) پله‌ی سه‌دییه وه چریه‌که‌ی زوژ که‌مه (0.000001) ی چری ئاوه، ئەم هه‌ریمه له روی زه‌وییه‌وه ده‌یینریت، ئەو تیشکه‌ی که خۆر ده‌یینریت و ده‌گاته سه‌ر رووی زه‌وی له‌م چینه‌دا دروست ده‌ییت.

پ4/

1/

أ- هه‌لگه‌رانه‌وه (الانعكاس – Refection). واته هه‌لگه‌رانه‌وه‌ی تیشکی خۆر (پوناک و تاریک) وه‌ک چون هاتوون به‌هه‌موو لایه‌کدا. بۆیه گه‌رما به‌ره‌م نایه‌ت له‌به‌رئه‌وه به‌تیشکی وون بوو داده‌نریت، هه‌لگه‌رانه‌وه‌ی تیشکی خۆری شه‌پۆل پوناک به‌هه‌موو ئاراسته‌کاندا به‌پرسه له پوناکی پوژ وه‌ک چون به‌پرسه له دره‌وشانه‌وه‌ی مانگ و گووی زه‌وی کاتیک که له ئاسمانه‌وه ته‌ماشای ده‌کری. هه‌وره ئاوییه‌کان و سه‌هولیه‌کان وه گه‌ردیله توژه‌کانی ناوو به‌رگی گازی که تیره‌یان درێژتره له شه‌پۆله‌کانی تیشکی خۆر به‌پرس له رودانی دیارده‌ی هه‌لگه‌رانه‌وه‌ی تیشکی خۆر.

ب- شکانده‌وه (الانكسار – Deflection). ئەم پروسه‌ش وه‌کو پروسه‌ی پێشوه له‌و روه‌ی که گه‌رما به‌ره‌م نایه‌ت و ئەو بره تیشکه‌ی که ده‌شکێته‌وه به‌ ونبوو هه‌ژمار ده‌کریت وه شه‌پۆله‌ شکاوه‌کان به‌هه‌موو لایه‌کدا بلاو ده‌بنه‌وه به‌لام جیاوازییه‌که‌یان ئەوه‌یه که دیارده‌ی شکانه‌وه له هه‌موو شه‌پۆله‌کان روونادات به‌لکو دابه‌ش ده‌بن به‌سه‌ر رهنگه‌کانی خۆردا (ألوان الطيف الشمسي)، له‌به‌رئه‌وه رێژه‌ی شکانه‌وه زیاتر له شه‌پۆله پوناکه کورته‌کان (وه‌نه‌وشه‌ی و شین) رودادات تا شه‌پۆله پوناکه درێژه‌کان (سور و

پرتقالی) هەرله بهر ئەمه شه که ناسمان ڕهنگی شینه و خوژیش سور و پرتقالیه. گهردیله توزیه کان و گازیه کان که درێژی تیره یان کورتره له درێژی شهپوله کانی تیشکی خوژ بهرپرسن له دیاردهی شکانه وه.

ج- ههلمژین (الإمتصاص - Absorbution).

ههلمژینی تیشکی خوژ دهبیته مایه ی بهرهم هینانی گهرما. ئەو پینکھاتانه ی که تیشکی خوژ ههلمژن گهرم دهبن و دواتر تیشکی گهرمای شهپول درێژ دهدهنه وه. له بهرگی گازیدا ئایونه کان له چینی (تیرموسفیر) وه ئوزون له چینی (ستراتوسفیر) تیشکی خوژی شهپول کورتی سهرووه نه وشه یی ههلمژن، سه بارهت به شهپوله کانی تیشکی تری خوژ (روناکی و ژیر سوور) به شیکیان له چینی (ستراتوسفیر) ههلمژن له لایه ن هه ور و ههلمی ئاوو هه ندیک له پینکھاته کانی تره وه.

هه رچه نده رێژه ی ههلمژینی تیشکی خوژ له بهرگی گازی کهم نیه نزیکه ی (18٪) یه وه دهبیته مایه ی بهرهم هینانی گهرما به لام کاریگه ری له سه ر بهرز کردنه وه ی پله ی گهرمای زهوی ته نها (0.5) پله ی سه دیه روژانه.

د - تپه پرون (الإجتياز - passing).

ئه وه ی ده مینیته وه له تیشکی خوژ دوا ی ئەنجامدانی پروسه کانی هه لنگه رانه وه و شکانه وه و ههلمژین له بهرگی گازیدا ده گاته رووی زهوی. زه ویش به شی هه ره زووی ههلمژیت و خو ی بی گهرم ده کات و تیشکی گهرمای شهپول درێژ ده نی ریت به ره وه هه وای ده ور و به ری، به شیکه ی کهمیش له و تیشکه ی که ده گاته زهوی له رووی زهوییه وه که به به شیکه ی وون بو ده ژمیر دریت پی ده وتریت ئەلبیدو (Albedo). شایه نی با سه تا بهرگی گازی روون و پاکژ بیت له و پینکھاتانه ی که شهپوله کانی تیشکی خوژ ههلمژن گه رپینه وه و ده شکیننه وه و ههلمژن بریکه ی زیاتر له تیشکی خوژ ده گاته سه ر رووی زهوی به پینچه وان ه شه وه راسته.

جیگای ئاماژه ئەو پروسه ی که به سه ر تیشکی خوژدا دین به پی کات و شوین گوژانکاری به سه ر یاندا دیت.

ب/

درێژی ماوه ی تیشکدان (طول النهار).

له بهر ئه وه ی ته وه ره ی گو ی زهوی (محور ال رچ) به (23.5) پله لاره له باری ستونیه وه وه (66.5) لاره له سه ر ئاستی خولگه که وه ئەم لاریه نه گو ره بو یه له کاتی سورانه وه ی به ده وری خوژدا درێژی شه و روژ ده گو رپیت به گو رپینی کاته کانی سان و گو رپینی باز نه پانه کان.

شه و روژ ته نیا له هیلای کهمه ره یی یه کسانن به یه ک له گه ل هه ردوو روژی (21/نازار و 23/ئه یلول)، به لام له کاته کانی تر له هه موو شوینه کانی تری زهوی به رده وام شه و روژ جیاوازن له یه کتر.

* له (21/نازار - 22/حوزه یان) له نیوه گو ی باکور روژ درێژ ده بیت و شه و کورت ده بیت تا له (22/حوزه یان) درێژترین روژ و کورتین شه و تو مار ده کریت، به پینچه وان ه وه له نیوه گو ی باشور.

* له (22/حوزه یان - 23/ئه یلول) له نیوه گو ی باکور روژ کورت ده بیت و شه و درێژ ده بیت به لام هیشتا روژ له شه و درێژ تره، به پینچه وان ه وه له نیوه گو ی باشور. هه تا له (23/ئه یلول) درێژی شه و روژ یه کسان ده بن،

* له (23/ئه یلول - 22/کانونی یه کهم) له نیوه گو ی باکور روژ کورت ده بیت و شه و درێژ ده بیت تا له (22/کانونی یه کهم) درێژترین شه و کورتین روژ تو مار ده کریت، به پینچه وان ه وه له نیوه گو ی باشور.

* له (22/کانونی یه کهم - 21/نازار) له نیوه گو ی باکور روژ درێژ ده بیت و شه و کورت ده بیت به لام هیشتا شه و له روژ درێژ تره، به پینچه وان ه وه له نیوه گو ی باشور. هه تا له (21/3) درێژی شه و روژ یه کسان ده بن.

که واته کاتیک روژ درێژه و شه و کورته ماوه ی تیشکدان درێژه وه بریکه ی زیاتر له تیشکی خوژ ده گاته سه ر رووی زهوی ئەمه شه ده بیته هوی بهرهم هینانی گهرمای زیاتر، پینچه وان ه ی ئەمه شه راسته.

1- توانای هه‌لگه‌پانه‌وه‌ی تیشکی خۆز (القابلیة عکس الإشعاع - Albedo).

بریتیه له هه‌لگه‌پانه‌وه‌ی بر تیشکی خۆزێ شه‌پۆل کورت که‌له‌لایهن پیکهاته‌کانی گو‌ی زه‌وییه‌وه‌ ئه‌و بره‌ تیشکه‌ی که‌ هه‌لده‌گه‌رپه‌وه‌ به‌ تیشکی ون بوو داده‌نریت چونکه‌ هیچ گه‌رما به‌رهم ناهینیت. شیوه‌و ره‌نگی پیکهاته‌کان کاریگه‌ریان هه‌یه‌ له‌سه‌ر بری تیشکی هه‌لگه‌پاره‌ (Albedo).

* پیکهاته‌ سه‌ی و ره‌نگ کاله‌کان توانای ئه‌لبیدویان زیاتره‌ له‌ پیکهاته‌ ره‌ش و تاریکه‌کان.

* پیکهاته‌ لوسه‌کان توانای ئه‌لبیدویان زیاتره‌ له‌ پیکهاته‌ زبره‌کان.

* خاکی وشک و بیابانی توانای ئه‌لبیدویان زیاتره‌ له‌ خاکی ته‌ر و شیدار.

* به‌گشتی ناوچه‌ دارستان و روه‌کیه‌کان توانای ئه‌لبیدویان که‌مه‌ره‌ له‌ ناوچه‌ روتنه‌کان.

* توانای ئه‌لبیدوی پیکهاته‌کان ده‌گو‌رپیت به‌ گو‌رپینی دا‌که‌وتنی تیشکی خۆز، له‌ ناوچه‌ خولگه‌یی و نیمچه‌ خولگه‌یه‌کان (30٪) وه‌ له‌ بازنه‌کانی ژوو‌رو (50٪).

* توانای ئه‌لبیدوی پانتاییه‌ ناویه‌کان که‌مه‌ره‌ به‌راورد به‌ وشکانی به‌ تیکرای (8٪) خه‌ملینراوه‌، به‌مه‌رجیک تیشکی خۆز ستون بیت له‌سه‌ری وه‌ روه‌ی ناوه‌که‌ ئارام بیت.

که‌واته‌ هه‌تا ریژه‌ی ئه‌لبیدو‌ که‌م بیت گه‌رما‌ی زیاتر به‌رهم دیت وه‌ به‌ پیچه‌وانه‌شه‌وه‌.

2- توانای گه‌یاندنی گه‌رما (قابلیة التوصیل الحرارة).

مه‌به‌ست له‌ گه‌یاندنی گه‌رما بریتیه‌ له‌ توانای خیرای گواسته‌وه‌ی گه‌رما له‌ ته‌نیک که‌به‌رهمی هیناوه‌ له‌ رینگای گه‌یشتنی تیشکی خۆزه‌وه‌ بو‌ سه‌ری له‌ گه‌ردیله‌کانی روه‌کیه‌وه‌ بو‌ گه‌ردیله‌کانی ناوی یاخود ئه‌و گه‌رما‌ی که‌ له‌ ته‌نیک تر پیی گه‌یشتوه‌. که‌واته‌ توانای گه‌یاندنی گه‌رما له‌هه‌وادا که‌مه‌ره‌ له‌ ئاوو وه‌ له‌ ئاودا که‌مه‌ره‌ له‌ وشکانی، وه‌ وه‌کو بنچینه‌یه‌کی گشتی هه‌رچه‌نده‌ توانای ته‌نیک بو‌ گه‌یاندنی گه‌رما زیاتر بیت توانای به‌رهم هینانی زیاتر ده‌بیت، به‌لام له‌هه‌مان کاتدا توانای ونکردن و دانه‌وه‌ی گه‌رماشی خیراتر ده‌بیت.

3- توانای گه‌رمی (السعة الحرارية).

بریتیه‌ له‌ بری وزه‌ی پیویست بو‌ به‌رزکردنه‌وه‌ی پله‌ی گه‌رما‌ی ته‌نیک (1) پله‌ی سه‌دی. (يقصد بالسعة الحرارية لجسم ما مقدار الحرارة اللازمة لرفع درجة حرارته درجة واحدة مئوية).

نمونه‌/ (1) کالتوری گه‌رما (1) پله‌ی سه‌دی (1سم3) له‌ ئاوو به‌رز ده‌کاته‌وه‌، به‌لام هه‌مان وزه‌ ده‌بیته‌ هو‌ی به‌رزکردنه‌وه‌ی پله‌ی گه‌رمی (1سم3) له‌خاک به‌ (3) پله‌ی سه‌دی. ئه‌مه‌ش ئه‌وه‌ ده‌گه‌یه‌نیت که‌ توانای گه‌رمی ئاوو به‌رزتره‌ له‌ توانای گه‌رمی خاک. که‌واته‌ پله‌ی گه‌رما‌ی پیکهاته‌یه‌کی روه‌ی زه‌وی که‌ توانای گه‌رما‌ی زۆر بیت وه‌کو (ئاوو) که‌مه‌ره‌ له‌ پله‌ی گه‌رما‌ی پیکهاته‌یه‌کی روه‌ی زه‌وی که‌ توانای گه‌رما‌ی که‌مه‌ وه‌کو (وشکانی) له‌ کاتی رۆژ و هاویندا وه‌ زیاتره‌ له‌ کاتی شه‌و زستاندا. واته‌ خاک له‌ رۆژ و هاویندا گه‌رما زیاتر به‌رهم ده‌هینیت وه‌ ئاوو گه‌رما‌ی زیاتر به‌رهم ده‌هینیت له‌ شه‌و و زستاندا.

پ6/

کاریگه‌ری روه‌ی وشکانی و پانتاییه‌ ناویه‌کان (تأثیر سطوح الیابس و سطوح الماء).

به‌شی زۆری روه‌ی زه‌وی به‌ ئاو دا‌پوشراوه‌ (70.8٪) وه‌ به‌شه‌ که‌مه‌ که‌یش بریتیه‌ له‌ وشکانی (29.2٪)، جگه‌ له‌ وه‌ش پیکهاته‌ی ئاوو وشکانی له‌ هه‌ردوو نیوه‌ گو‌یه‌که‌ وه‌ به‌پیی بازنه‌ پانه‌کانیش جیاوازن له‌یه‌کتر.

جیاوازیه‌کی گه‌وره‌یه‌ هه‌یه‌ له‌ نیوان به‌رهم هینان و گلدانه‌وه‌ی گه‌رما له‌لایهن هه‌ر یه‌ک له‌ ئاوو وشکانیه‌وه‌. به‌گشتی ده‌توانین بلین که‌ وشکانی زیاتر و خیراتر گه‌رم ده‌بیت به‌به‌راورد له‌ گه‌ل ئاوو وه‌ خیراتریش سارد ده‌بیته‌وه‌ واته‌ توانای گلدانه‌وه‌ی گه‌رما‌ی که‌مه‌ره‌ له‌ ئاوو. ئه‌مه‌ش ده‌گه‌رپه‌وه‌ بو‌ کو‌مه‌له‌ هو‌کاریک.

ا- وشکانی بهشی هه ره زوړی نهو گهرمای که بهرهمی دههینیت خوئی پی گهرم دهکات به پیچهوانه ی روی ناوو که نریکه ی (3/1) نهو گهرمایه ی که بهرهمی دههینیت له پروسه ی بههلم بونی خویدا خهرجی دهکات.

ب- گهرمای جوړی و توانای گهرمی ناوو زیاتره له وشکانی.

ج- پانتاییه ناویه کان ته نیکی شه فافن (جسماً شفافاً) تیشکی خوړ به ناویدا دهروات تا قولاییه کی زوړ پاشان دهیگوړپت بو گهرمی، به پیچهوانه وه وشکانی چینیکی چره و تاریکه (جسماً معتماً) یه کسه بهشی سه ره وه ی تیشک هه لده مژپت و خوئی پیگهرم دهکات.

د- ناو بهر دهوام له جولانه وه دایه وه کو جولته ی شه پوله کان و ته وژمه ده ریاییه کان ناوه شله تینه کان به ره و چینیی سه ره وه سه رده کهوت وه ناوه سارده کان داده به زن بو ژیره وه نه م تاییه ت مهنده ش واده کات که گهرما به سه ر قهواره یه کی گه ورده دا دابه ش بییت بو یه ناوه کان ناتوانن پله ی گهرما بهرز بهرهم بهین له روژدا. به پیچهوانه وه وشکانی تاییه ت مهنده ی جولته ی نیه وه نهو گهرمای که بهرهمی دههینیت ته نها به سه ر توئکلینیکی ته ندا دابه ش بوه (چهند ملم) ټک، له بهر نه وه ده بیته مایه ی بهرز بونه وه ی پله ی گهرما بهرپزه یه کی بهرز له روژدا.